STATSLIV OCH PARTIER I CHILE

Av
HERBERT TINGSTEN

GABRIEL GONZALEZ VIDELA
Republikens president
Radikala partiets ledare

ARTURO ALESSANDRI PALMA
Expresident
Liberala partiets ledare

i gränstrakterna mellan fåtalsvälde och demokrati.

I extrem grad framträder i Chile två företeelser som över huvud är utmärkande för de sydamerikanska staterna. Den ena är den ytterliga koncentrationen av jordegendomen; så gott som all odlad jord tillhör ett par tiotusental ägare, medan den stora massan av jordens brukare kan betecknas som statare, torpare eller lantarbetare. I sammanhang härmed står att landet äger en relativt stor överklass, en aristokratisk och kulturerad social och politisk elit; dess kärna består av jordägarna, med allt starkare inslag av företagare, affärsmän och framgångsrika utövare av fria yrken — numera sysselsätts avsevärt mindre än hälften av landets befolkning inom jordbruket. Den andra åsyftade företeelsen är att landets ekonomi bygger på export av två produkter, koppar och salpeter; då 70—80 procent av exportvärdet ligger i dessa varor, under senare år ofta utgörande över 25 procent av den totala produktionen, blir beroendet av världskonjunkturerna utomordentligt starkt, och det är lätt att i Chile konstatera ett direkt samband mellan förändringarna i dessa konjunkturer och de inrikespolitiska kriserna. Då under depressionen omkring 1930 exporten på fyra år gick ned från 2.233 till 282 miljoner guldpesos — varmed följde en liknande minskning av importen — är det förståeligt att diktatur och revolutioner kännetecknade chilenskt statsliv.

EDUARDO CRUZ COKE
Kristligt-sociala partiet

CARLOS IBANEZ del CAMPO
Småbrukarpartiet

Chiles styrka, skrev professor Ivar Högbom år 1932, beror "på nationalism och nitrat". — det var innan koppars betydelse ersatt salpetern som främsta exportvara. Den chilenska nationalkänslan, karikerad i talet om Sydamerikas preussare, har fått en speciell prägel genom överklassens stabilitet och kultur, den aktiva och lyckosamma utrikespolitiken samt armén och än mera flottans traditioner. Man kan fortfarande höra chilener tala om de segerrika krigen mot Bolivia och Peru under 1800-talet ungefär som en tysk för talade om Bismarcks och Moltkes triumfer. Det vore falskt att i denna nationalism spåra krigiskhet och expansionsvilja; numera är den knappast mer än ett medvetande om och en känsla av ansvar för att tillhöra en av Sydamerikas ledande nationer. I sina uttryck betingas nationalkänslan av befolkningens homogenitet. På sex miljoner invånare kommer blott något hundratusental indianer — varjämte en minoritet av befolkningen är av blandras —, medan negrer helt saknas; vidare är den vita befolkningen enhetlig, då immigrationen alltid varit begränsad och under senare tid genom restriktioner nedbringats till en obetydlighet.

*

Presidentsystemet, med dess självständiga ställning för statschefen och dess maktfördelning mellan denne och representationen, råder och har med undantag för skedet 1891—1925 varit rådande i Chile. 1891 års författning var ett experiment med parlamentarism; regeringen, som var centrum för exekutivmakten, skulle åtnjuta representationens förtroende och var skyldig att avgå vid misstroendevotum. Denna styrelseform, som ledde till talrika regeringsskiften och påstods försvaga regeringsmakten, fick genom 1925 års författning vika för det traditionella presidentsystemet; typiskt är att den liberale presidenten Arturo Alessandri, som genomdrev reformen, sade sig föredra risken "av en enda mans diktatur framför ett parlaments ansvarslöga välde". Den parlamentariska tendensen har emellertid sättllvida levat kvar som miniatiserna i regel inte bestått blott av medlemmar av presidentens parti. Koalitionsregeringar med majoritet inom representationen har varit det vanliga, och statschefen har i realiteten inte — utom under de korta diktaturperioderna — haft samma dominerande ställning som i de flesta sydamerikanska stater.

En vag skillnad mellan person- och maktpartier å ena sidan, åsiktspartier å den andra kan iakttas i Chile liksom på andra håll. Partiernas antal är mycket stort, vilket delvis sammanhänger med det proportionella valsättets införande; vid de senaste valen till deputeradekammaren, 1 mars 1949, uppträdde inte mindre än sjutton partier, och femton blev representerade. Vid presidentvalen slutes allianser mellan skilda partier, och särskilda tillfälliga sammanslutningar bildas för att verka för en bestämd kandidat. Generellt måste partiernas ofta lediga karaktär och kortvariga existens betonas — likaväl som det otydliga och kortfristiga i deras program. En föreställning om det nuvarande läget ger följande uppgifter om deputeradekammarens sammansättning: två medlemmar av kammaren är såsom "oberoende" inte upptagna under något parti.

Regeringspartier:

Konservativa traditionalister	20
Liberala	34
Radikala	45
Socialister	6
Demokrater	6
	111

Oppositionspartier:

Kristligt-sociala	10
Falangister	2
Småbrukarpartiet	14
Socialister, uppdelade på flera partier	9
	35

Av kammarens 148 ledamöter är 56 advokater, av senatens 46 ledamöter 22.

Traditionalisterna utgör resten av Chiles gamla konservativa parti, stött av kyrkan, godsägarna och en stor del av dessas underlydande. Ur detta parti har det kristligt-sociala, som närmast motsvarar folkrepublikanerna i Frankrike, brutit sig ut; man kräver uppdelning av storgodsen och ett slags ekonomisk demokrati, allt under hänvisning till radikala tendenser i påvens encyklikor. Partiets ledare är Eduardo Cruz Coke, ryktbart likt intelligens och slagfärdighet, men också för en egendomlig förening av fanatism och kylig beräkning — på den i protestantisk ideologi uppfostrade verkar han typisk jesuit. Nära de kristligt-sociala står falangisterna, en ungdomsrörelse som inte får förväxlas med sin spanska namne; riktningen är på en gång radikal och religiös och leder av några högt begåvade akademiker. De liberala representerar traditionalismen på vänsterhåll; i Sverige skulle vi kalla dem konservativa; deras politiska krav (skilsmässa mellan stat och kyrka, demokratisering, måttliga sociala reformer) förverkligades under den nu åttårige ledaren Alessandris två presidenturer. De radikala, med presidenten Gabriel González Videla i spetsen, har förklarat sig vara kapitalismens fiender och har vunnit stöd även bland industriarbetarna; vid makten har partiets politik, såsom senare skall beröras, varit moderat. Bland de övriga partierna märks raden av socialistiska riktningar, åtskilda av person- och doktrinfrågor; det socialistiska parti som tillhör regeringsblocket står den borgerliga radikalismen nära, men kräver vissa socialiseringsåtgärder. Småbrukarpartiet, det största oppositionspartiet, begär jordreform och nyodlingar i statlig regi och vädjar över huvud till de missnöjda. Till dess ledare hör general Carlos Ibáñez del Campo, militär diktator 1927—1931, och många ser i partiet en chilensk motsvarighet till perönismen.

*

Vilken är skillnaden mellan regering och opposition? Redan de gjorda antydningarna om de skilda partierna visar att den frågan inte är lätt att besvara. Enligt många åsikt är brytningen inom det konservativa lägret väsentligen beroende på att Cruz Coke i opposition anser sig ha större utsikt att förverkliga sina presidentiella aspirationer; liknande motiv påstås förklara andra egendomligheter i partikonstellationen. Möjligen kan det sägas att regeringspartierna vill "en reformverksamhet på det bestående grund" och att oppositionsriktningarna begär mera drastiska åtgärder — men de flesta icke i spelet engagerade misstänker att denna motsättning till stor del är taktiskt och personligt betingad. På en punkt är emellertid skillnaden relativt klar: regeringsblocket stöder kommunistförbudet, medan oppositionen mer eller mindre bestämt begär dess upphävande. För att förstå denna stridsfråga måste vi gå tillbaka till 1946 års presidentval.

Vid detta val framträdde tre kandidater, den konservative Cruz Coke, liberalen Alessandri och radikalen González Videla. De erhöll respektive 142.000, 121.000 och 192.000 röster; då ingen nått absolut majoritet, gick valet mellan de båda främsta kandidaterna enligt författningen till kongressen, som utsåg González Videla. Segrarens höga röstetal berodde uppenbarligen på hans starka anknytning åt vänster, inte minst på att kommunisterna, med 10—15 procent av rösterna, stött hans kandidatur. González Videla upträdde också till en början som ett slags folkfrontsledare och insatte tre kommunister i regeringen — en åtgärd som väckte oerhört uppseende såsom något nytt i sydamerikansk politik. Emellertid ansåg sig presidenten finna att de kommunistiska ministrarna saborerade regeringsarbetet och i sin ställning såg blott en plattform för agitation; större strejker igångsattes i kommunistisk regi; i april 1948 förklarade man sig ha avslöjat en vittgrenad revolutionär sammansvärjning. Steg för steg drog presidenten sitt stöd av tidigare motståndare konsekvenserna av dessa förhållanden: år 1947 utestöts kommunisterna ur regeringen, senare bildades ett antal ledande partimän, och slutligen förbjöds år 1948 det kommunistiska partiet och all kommunistisk agitation. 20.000 medlemmar av kommunistpartiet ströks ur röstlängderna. Regeringen fick i samband med dessa åtgärder efter hand karaktären av en samlingsregering, inriktad på att bevara regimen mot aktioner från ytterlighetspartiernas sida.

Det motstånd som kommunistförbudet mötte även inom partier av utpräglat borgerlig karaktär beror utan tvivel i viss mån på principiella betänkligheter mot att undertrycka en politisk åskådning. Men förklaringen ligger också i en tendens att tävla om de betydande arbetargrupper som anses vara kommunister eller kommunistsympatisörer. Då general Ibáñez i mars 1949 blev senator för Santiago hade han systematiskt sökt vinna dessa grupper genom en radikal kritik av regeringen, och samma taktik framträder hos andra oppositionsgrupper. På många håll väntar man att denna konkurrens skall bli av utslagsgivande betydelse vid 1952 års presidentval. Att kommunistpartiet upplösts betyder alltså inte att kommunismen försvunnit ur chilensk politik.

(Förg. artiklar i serien var införda den 27, 29, 31 december, 3, 5, 10, 13, 15, 17, 20 och 21 januari.)

Kulturmönster efter mall

Det nu snart klassiska verket "Patterns of Culture" av *Ruth Benedict* har utkommit på svenska i serien "Modern människokunskap" (*Kulturmönster*, Tiden, 15 kr). Denna bok har tidigare behandlats i Dagens Nyheter (3/6 1947 och 4/4 1948), varför en utförligare granskning knappast är befogad. Samtidigt som man kan glädja sig över att boken gjorts tillgänglig för en svensk läsekrets måste man också fråga sig om den fortfarande berättigar till en så oförbehållsam entusiasm som professor Einar Tegen ger uttryck för i sitt förord. Visserligen har detta arbete intagit en central plats bland moderna kulturantropologiska undersökningar, bl. a. på grund av den långt drivna helhetssynen på materialet och den extrema inriktningen på de undersökta kulturernas livsstil eller grundinställning. Men boken är skriven 1934, och sedan dess har såväl Ruth Benedict själv som i än högre grad Margaret Mead utvecklat och nyanserat denna forskningsgren. I "Kulturmönster" är det lätt att skönja inflytandet från gestaltpsykologin, och när de tre kulturernas idealtyp efter presentationen skall stoppas i askar och etiketteras hämtar författaren beteckningarna från Nietzsche och Spengler och kallar dem den apollonliska och den faustiska eller dionysiska människan. Frågan är om inte författaren har ritat sina mönster efter en på förhand uppgjord mall och därmed lyckats få så misstänkt klara konturer.

I förordet till den svenska upplagan understryks de åsikter som Ruth Benedict har gemensamt med och i viss mån hämtat från Malinowsky och som i dag måste framstå som kulturantropologins allmängods, medan däremot det specifika för hennes "skola" inte tas upp till närmare behandling. Det vore önskvärt om läsarna fick se denna riktning i relief till Malinowskys "funktionalistiska" betraktelsesätt. I stället serverar Tegeq lite skåpmat i form av ett instämmande med Franz Boas' femton år gamla förord till den amerikanska upplagan, där han antyder att Benedict inte som Malinowsky söker "förstå de olika elementen i en kultur genom att uppdaga deras kulturella funktion".

Författarens engelska är klar och nyanserad, men kanske något akademisk, medan språket i översättningen är klart, nyanserat och enkelt. Det finns bara småsaker att anmärka på: t. ex. heter Frazers kända bok inte "The Golden Bush", utan "The Golden Bough". Har man dessutom som princip att för översatta böcker referera till den svenska boktiteln, bör Frazers arbete få heta "Den gyllene grenen", liksom Platons verk traditionsenligt heter "Staten" på svenska och inte "Republiken". Copper är en viktig term i ett av kapitlen och ibland obegriplig om den inte översättes, förslagsvis med kittel eller gryta. Originalet har värdefulla litteraturhänvisningar och ett utmärkt register, men varför tror svenska förläggare att vi vill läsa böcker bara om de ser ut som romaner? I fortsättningen på denna värdefulla serie vill vi gärna ha böckerna obeskurna.

MIA BERNER ÖSTE

Aba–SAS mot hälsovårdsnämnden om nattligt bullerförbud på Bromma

Om hälsovårdsnämndens förbud mot flygmotorkörningar på Bromma flygplats mellan kl. 22 och 5 får tråda i kraft, kommer Aba och SAS att till viss del ställas utanför det internationella flygsamarbetet med mesliga ekonomiska följder och förluster för landet av viktiga trafikförbindelser, framhåller de båda bolagen i en skrivelse till OA. Skrivelsen utmynnar i en anhållan om att förbudet upphävs.

Aba och SAS framhåller bl. a. att det endast är dessa båda företag inklusive de samarbetande danska och norska bolagen samt finska Aero som drabbas av förbudet, eftersom Aba icke ombesörjer den tekniska skötseln av flygplanen för övriga flygbolag som trafikerar Bromma.

Aba och SAS anser att man från början borde anpassat arten av beläggningen i flygplatsens närhet och framhåller vidare att motorkörningar är nödvändiga. De är ett oeftergivligt krav från flygsäkerhetssynpunkt och måste börja omkring kl. 4 på morgonen, för viss trafik redan kl. 3, om tidtabellerna skall kunna hållas. Båda företagen är medvetna om att flygtrafiken orsakar obehag för de i flygplatsens närhet boende, och företagen försöker ta hänsyn därtill. Emellertid kan inte de för trafiken oundgängligen erforderliga åtgärderna sättas å sido.

Internationell aspekt

Bolagen finner det slutligen egen-

Bokauktion

En boksamling som tillhört

Teol. o. Fil. d:r Rurik Holm,

Nääs, säljes den 2—3 februari; teologi, konst-, litteratur- och kulturhistoria, språkvetenskap, vitterhet, uppslagsböcktr m. m.

Katalogprenumeration (till årets slut) genom kr. 5:— på postgirokonto 27 90 61.

Lunds Bokauktionskammare
Lund

"Det är en sällsynt givande och underhållande bok"

skriver *PRINS WILHELM i Sv. D. om*

Gustaf Bolinder

AFRIKANSKT

"Det var länge sedan man såg så många och samtidigt så vackra Afrikabilder."
Gunnar Prösell, AB.

Gebers 13:50, inb. 17:50

köper DN-spall byter allt säljer

Två nya industritraktorer

Härmed presenterar vi våra två nya industritraktorer. Den mindre — TA 302 — har en dragkraft i kroken av max. 300 kg och den större — TA 502 — max. 800 kg. Konstruktionen är stabil med motor och övriga organ väl skyddade men lätt åtkomliga. Manövreringen är smidig och minsta vändningsradien är endast 2 m. Införda närmare uppgifter direkt från Lindesberg eller något av våra försäljningskontor.

Vårt tillverkningsprogram omfattar även specialtraktor för olika ändamål, varav vi nedan visar ett par exempel.

Berg-truck typ TLY-30, specialbyggd med lyftkran för 1500 kg. Lastförmågan är 3000 kg och hastigheten 25 km/tim. Trucken är 4-växlad och används för lastning och transport av lärbetong.

Berg-truck typ TS-8 med semitrailer för last upp till 15 ton. Även denna är 4-växlad och uppnår en hastighet av 30 km/timme. Används bl. a. för transport av fartygsplåtar.

BERGBOLAGEN
AKTIEBOLAG • LINDESBERG

STOCKHOLM, Kungsgatan 10, tel. 23 45 40 • GÖTEBORG, Södra Hamngatan 23, tel. 17 48 30 • MALMÖ, Östergatan 21, tel. 711 25

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.